

NIEUWSFLITS

INFORMATIEBULLETIN VOOR LEDEN EN DONATEURS VAN HET HERVORMD KERKKOOR 's-GRAVENDEEL

<http://www.hervormdkerkoorsgravendeel.hoeksewaard.nl/>

NUMMER 76, 17 december 2012

Truus Kranendonk

"Vrees niet, want Ik heb u verlost. Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt Mijn. Wanneer gij door het water trekt, ben Ik met u; gaat gij door rivieren, zij zullen u niet wegspoelen; als gij door het vuur gaat, zult gij niet verteren en zal de vlam u niet verbranden. Want Ik, de Here ben uw God, de Heilige Israëls, uw Verlosser." Deze woorden van Jesaja 43: 1 – 3 stonden boven aan de rouwkaart van Trijntje Kranendonk – van der Linden, een trouw lid van ons koor. Zij overleed op 9 oktober jongstleden nadat drie jaar eerder haar een ziekte zich heeft geopenbaard die ons allen deed opschrikken. Na de eerste medische handelingen leek het erop dat zij haar gewone leven weer kon oppakken. Haar opgeruimde karakter en haar positieve kijk op het leven, door God gegeven, hadden daaraan bijdrage gegeven. De ziekte woekerde intussen voort.

Truus was ruim 43 jaar lid van het Hervormd Kerkkoor 's-Gravendeel en zong daarin de sopraanpartij. Vanaf 2001 was zij ruim zeven jaar muzieksecretaris in het bestuur van ons kerkkoor. 'Statutair een jaar te lang', zei ze eens. Het muzieksecretariaat heeft grote invloed op de liederenkeuze van de uit te voeren werken. Dat waren werkzaamheden die haar het meeste plezierde. Dat zei ze tijdens een interview ten behoeve van een artikel in ons verenigingsorgaan 'Nieuwsflits'.

Al lange tijd kon zij wegens de slopende ziekte geen repetities van het kerkkoor meer bijwonen. Desalniettemin was zij in december bij ons kerstconcert als toehoorder aanwezig. Zij vertelde later hoe vreemd het was om haar koor liederen te horen zingen die zij totaal niet kende.

Op de liturgie van de drukbezochte afscheidsdienst in de Hervormde kerk van 's-Gravendeel, voorafgaande aan de begrafenis op 13 oktober, stonden liederen die zij zelf uitgezocht had. Leden van ons koor hebben haar uitgedragen naar het graf op de Algemene Begraafplaats aan de Maasdamseweg.

Het bestuur

Psalmzang door de eeuwen heen (1)

Ik ben er op gekomen hierover te schrijven naar aanleiding van de workshop van Harrie van de Velde, een van de organisten in de Hervormde kerk. Dit gebeurde op de startdag van dit seizoen van de Hervormde gemeente.

Van de liederen die wij in en buiten de kerk zingen, zijn de psalmen de oudste. Daarbij bedoelen wij de liederen die in de Bijbel staan vermeld in het boek Psalmen. Zo'n drieduizend jaar worden zij gebeden, gelezen, gezongen en gespeeld. Zoals wij ze nu zingen in de kerk of elders vanuit het Liedboek voor de Kerken, is de oorspronkelijke tekst vertaald, hertaald en aangepast aan het strofische lied en rijm.

In sommige opschriften van de psalmen zoals die in de Bijbel staan, staat vermeld op welke melodie die psalm gezongen moet worden: 'De achtste' (ps 6 en ps 12), 'Op de Gittith' (ps 8, ps 81 en ps 84), 'De dood van de zoon' (ps 9), 'De hinde van de dageraad' (ps 22), 'De liliën' (ps 45, ps 69, ps 80), 'De jonkvrouwen' (ps 46),

Staccato

dinsdag 25 december:

Eerste Kerstdag in de Hervormde kerk 's-Gravendeel eredienst. Aanvang 09.45 uur. Koorleden aanwezig te 08.45 uur. Kleding heren: zwart met donkerrode strik en corsage; kleding dames: eigen zwarte kleding (broek of rok, zo nodig met zwarte panty's) en corsage, geen shawl

maandag 14 januari:

eerste repetitie in 2013

maandag 11 februari:

jaarvergadering, aanvang 19.30 uur: uitnodiging volgt

maandag 18 maart:

laatste inleverdatum kopij voor uitgave op 25 maart

'De duif op terebinten' (ps 56) en 'Mahalath leannoth' (ps 88). De melodieën zijn niet overgeleverd. Alleen de tekst en aanwijzingen tot gebruik zijn blijven staan: 'voor de koorleider', 'bij snarenspeel', 'bij fluitspeel' of 'op Jeduthun'. Naar men aanneemt droeg de chazan (voorzanger) de onberijmde tekst in de tempel of synagoge op volgens een vastgestelde 'spraakmelodie' een psalmodie. Het doel van de psalmodie was de muziek ondergeschikt te maken aan de tekst. Dit idee vinden wij ook terug in het Gregoriaans en het Kleine Kerstoratorium van Huub Oosterhuis. In de bepaalde Gereformeerde kringen doet men dat door de psalmen alleen op lange noten te zingen. Overigens doen de vele melismen (meerdere tonen op één lettergreep) in het Gregoriaans deze gedachte later weer teniet.

In de Middeleeuwen schreef Benedictus van Nurcia (480-547), Italiaan en stichter van het westerse kloosterleven, dat bij het zingen van de psalmen 'elk eentonig

tempelgemurmel' vermeden moest worden. Hoe het toen toeging in de kerk lezen wij van Aurelius Ambrosius (340-397), bisschop van Milaan en vader van het kerklied genoemd, die schreef als commentaar op de psalmen: "Wat wordt er in de kerk veel moeite gedaan om het stil te krijgen als er wordt voorgelezen! Als er iemand spreekt, schreeuwen allen er doorheen, maar als de psalm wordt gelezen, wordt het vanzelf stil, want allen spreken als het ware samen en niemand schreeuwt meer." En verder: "Zingen is het mooiste wat een christen kan doen. Wie zou, als hij nog enig menselijk gevoel heeft, zich niet schamen als hij zijn dag besluit zonder psalmzingen terwijl zelfs de kleinste vogeltjes met zoveel vroomheid en zoet gezang de komst van de dag en de nacht begeleiden?" Ambrosius voerde het zingen van het kerklied in. Zijn liederen lagen gemakkelijk in het gehoor en hadden alle een strak schema: kort-lang, kort-lang en één lettergreep op één toon. Voorbeelden zijn gezang 370, 371, 372 en 382 uit het Lied voor de Kerken.

Een andere die naam heeft gemaakt met kerkmuziek is paus Gregorius (540-604). Hij wilde in de kerk één taal (het Latijn), één uniforme liturgie (de Roomse) en één kerkzang (het Gregoriaans). Karel de Grote effectueerde deze maatregelen tweehonderd jaar later onder dwang. Het probleem was echter dat in Europa geen Latijn werd gesproken. Om daarin te voorzien moest elk gezin twee jongetjes naar de door Karel opgerichte koorscholen sturen om daar ook Latijn te bestuderen. Verder was het volk verplicht de kerkdiensten bij te wonen. Zij hadden geen andere functie dan als toeschouwer aanwezig te zijn: zij snaptten niets van wat er in de kerk gebeurde. De scheiding tussen de geestelijkheid en het gewone volk ontstond. De geestelijkheid en het gewone volk hadden hun eigen leefwereld, waarbij de geestelijkheid zich boven het volk achtte. Eerst vanaf het tweede Vaticaans concilie (1962 – 1965) werd in de Rooms Katholieke kerk het gebruik van de volkstaal in de liturgie toegestaan en heeft het gregoriaans een mindere plaats gekregen.

Omstreeks het jaar 1000 waren veel kerken in het bezit van een orgel. Als dat er was, dan wisselden orgelspel en koorzang elkaar af. Dit heet alterneren. Het orgel werd nog niet gebruikt als begeleidingsinstrument. Aan het eind van de Middeleeuwen kwamen klachten over de organisten: zij vielen ontijdig in of speelden profane liederen. Het kon gebeuren dat de organist na afloop van de koorzang nog even een toon aangaf om te laten horen hoezeer het koor was gezakt in toonhoogte. Om die reden zouden veel theologen rond de Reformatie het gebruik van muziekinstrumenten tijdens de erediensten veroordeeld hebben. Zouden zij psalm 150 hebben laten zingen: "Halleluja. Looft God in zijn heiligdom, looft Hem in zijn machtig uitspansel; looft Hem om zijn machtige daden, looft Hem naar zijn geweldige grootheid. Looft Hem met bazuingeschal, looft Hem met harp en citer, looft Hem met tamboerijn en reidans, looft Hem met snarenspeel en fluit, looft Hem met klinkende cimbalen, looft Hem met schallende cimbalen. Alles wat adem heeft, love de HERE. Halleluja" ?

De reformatie in de zestiende eeuw bracht met zich mee dat men afrekende met de bevoogding door de (Rooms Katholieke) kerkleiding met alle misstanden van dien en zelf wilde onderzoeken wat de Bijbel te zeggen had. Ook de tekst van de psalmen moest worden overgezet naar de talen van de volken. Om het volk bij de zang te betrekken, nam men afstand van de paapse gregoriaanse zangtraditie en voerde de strofische indeling van de tekst in, zodanig dat deze zou passen in de muziek die daarvoor werd gemaakt. Genève, Straatsburg, Lyon zijn de Franstalige steden, die genoemd worden als oorsprong van de psalmmuziek in

ons liedboek. Bekende namen van componisten zijn: Louis Bourgeois (Lodewijk de burger) en Pierre Maitre (Peter de meester). Het is niet zo dat men gebruik maakte van bestaande straatmelodieën, zoals vaak wordt beweerd. De straatmelodieën vindt men meer in het deel van de gezangen van het Liedboek voor de Kerken.

De uitdrukking 'vertalen is verraden' heeft veel vertalers achtervolgd. Daarbij moest de tekst ook nog gevat worden in rijm en in de cadans van de muziek. Die activiteiten hebben de kerken in de loop der tijd veel hoofdbrekens gekost.

Hoe de Republiek der Verenigde Nederlanden daarmee omging wil ik het een volgende keer hebben.

Dick Langeveld

Wie is mijn naaste?

Koorleden hebben tijdens de repetities een vaste plaats. Deze zijn niet aangewezen, maar historisch gegroeid. Bij geval waren er veel afzeggingen voor een koorrepetitie: het deelnemersaantal daalde af. Reden om in het veld voor de alten een rij stoelen minder te zetten dan de gebruikelijke vijf. Fier bleven de overige rijen staan. Toen bleek ineens dat de alt die altijd op de vierde rij van voren zit, plotseling naast de alt terecht kwam die altijd op de derde rij van achteren zat. Dat was nooit zo geweest! 'Snoodaards hebben ons van een rij stoelen beroofd!', constateerde menig op het slagveld gade slaande en uit het veld geslagen alt. De tenor, de sopraan en de bas gingen aan de overzijde voorbij; zij hadden geen deel aan de stoelenrijmalaise bij de alten. "Naast wie moet ik gaan zitten?", vroegen de alten zich af, "ik zit altijd naast die-en-die en die zie ik hier niet meer zitten". Het duurde even totdat men zich ervan bewust werd dat je naaste een ieder kan zijn van wie je steun kan verwachten bij het mede vertolken van de koorpartij.

Dick Langeveld

COLOFON

Redactiecommissie:

Leden: Jan Kerkstra, Anneke Mol-Verbaas en Dick Langeveld

Redactieadres:

Batiststraat 17, 3295 VA 's-Gravendeel, tel. (078) 673 2688